

Obsah

Digitized by Google

1. Úvod (Ing. P. Forst)	5
1.1. Ochrana lesů a přírodního prostředí jako vyučovací předmět	6
1.2. Základní pojmy v ochraně lesů a přírodního prostředí	6
1.3. Vývoj ochrany lesů v ČR a její organizace	7
1.4. Úkoly ochrany lesů	9
2. Ochrana lesů před škodlivým působením klimatických činitelů (Ing. P. Forst)	13
2.1. Škody způsobené prouděním vzduchu	14
2.1.1. Druhy škodlivě působících větrů a způsoby poškození	14
2.1.2. Závislost škod na vnějších činitelích	18
2.1.3. Ochranná opatření	23
2.1.4. Zjišťování škod a rozsahu kalamit	27
2.2. Škody způsobené atmosférickými srážkami	28
2.2.1. Škody způsobené sněhem	28
2.2.1.1. Činitelé ovlivňující rozsah škod	30
2.2.1.2. Ochranná opatření proti škodám sněhem	33
2.2.1.3. Sněhové laviny	34
2.2.2. Škody způsobené námrazou	34
2.2.3. Škody způsobené krupobitím	36
2.2.4. Škody způsobené lijáky a záplavami	38
2.3. Škody způsobené suchem a extrémními teplotami	41
2.3.1. Škody suchem	41
2.3.2. Škody mrazem	42
2.3.3. Škody bleskem	48
Kontrolní otázky	49
3. Ochrana lesů proti škodlivému hmyzu (Ing. P. Michalík)	50
3.1. Škodlivý hmyz v lesním hospodářství	50
3.1.1. Škodlivost hmyzu, způsoby poškození	50
3.1.2. Činitelé ovlivňující výši škod	51
3.1.3. Přemnožení hmyzu	53
3.1.4. Kontrola výskytu, evidence a prognóza	54
3.1.5. Zákonná ustanovení a předpisy o kontrole škůdců	61
3.2. Metody a způsoby hubení škodlivého hmyzu	61
3.2.1. Obrana	61
3.2.1.1. Mechanická obrana	61
3.2.1.2. Chemická obrana, insekticidy a jejich rozdělení	62
3.2.1.2.1. Zásady a formy aplikace insekticidů	63
3.2.1.2.2. Přístrojová technika	64
3.2.1.2.3. Zásady ochrany a bezpečnosti při práci s insekticidy	64
3.2.1.3. Biologická obrana, biopreparáty	67
3.2.1.4. Integrovaný boj	70

3.3. Základy prevence v ochraně lesů	70
Kontrolní otázky	72
3.4. Škodlivý hmyz ve školkách a kulturách	73
3.4.1. Škodlivý hmyz v půdě	73
3.4.2. Škodlivý hmyz na sazenicích	77
3.5. Škodlivý hmyz na smrku	81
3.5.1. Škůdci kmene	81
3.5.2. Škůdci větví a výhonů	99
3.5.3. Škůdci jehlic	100
3.5.4. Škůdci semen a šišek	109
3.6. Škodlivý hmyz na borovici	109
3.6.1. Škůdci kmene	109
3.6.2. Škůdci větví, výhonů a pupenů	117
3.6.3. Škůdci jehlic	119
3.7. Škodlivý hmyz na ostatních jehličnanech	125
3.7.1. Škůdci na jedli	125
3.7.1.1. Škůdci kmene	125
3.7.1.2. Škůdci jehlic	126
3.7.2. Škůdci na modřínu	130
3.7.3. Škůdci na kosodřevině	133
3.7.4. Škůdci na douglasce	133
3.7.5. Škůdci na vejmutovce	134
Kontrolní otázky	135
3.8. Škodlivý hmyz na dubech	136
3.8.1. Škůdci kmene	136
3.8.2. Škůdci listů	139
3.9. Škodlivý hmyz na ostatních listnáčích	146
3.9.1. Škůdci na buku	146
3.9.2. Škůdci na jasanu	148
3.9.3. Škůdci na jilmu	150
3.9.4. Škůdci na bříze	150
3.9.5. Škůdci na javoru	153
3.9.6. Škůdci na habru	153
3.9.7. Škůdci na olši	153
3.9.8. Škůdci na lípě	154
3.9.9. Škůdci na topolech a osice	154
3.9.10. Škůdci na jívě a vrbách	160
3.10. Závěr	160
Kontrolní otázky	161
4. Ochrana lesů před škodlivým působením vyšších obratlovců (Ing. P. Forst)	162
4.1. Škody způsobené lovnou zvěří	162
4.1.1. Způsoby poškození podle druhů zvěře	162
4.1.2. Biologická ochrana	169
4.1.3. Biologicko-mechanická obrana	170
4.1.3.1. Celoplošná obrana	170
4.1.3.2. Individuální obrana	173
4.1.4. Chemická obrana	174
4.1.4.1. Celoplošná obrana	174
4.1.4.2. Individuální obrana	177

4.1.4.3. Zásady aplikace repelentů	178
4.1.5. Biotechnická obrana	179
4.1.6. Zjišťování a oceňování škod	180
4.2. Drobní hlodavci a škodliví ptáci	180
4.2.1. Druhy škod způsobených drobnými hlodavci	180
4.2.2. Způsoby obrany proti drobným hlodavcům	181
4.2.3. Škodlivé ptactvo (semenožravé)	182
4.2.3.1. Způsoby obrany proti škodlivému ptactvu	183
4.3. Pastva dobytka v lesích	183
4.3.1. Škody způsobené pastvou a ochranná opatření	184
Kontrolní otázky	186
5. Praktická cvičení (Ing. P. Michalík)	187
5.1. Chemická obrana	187
5.2. Kontrolní metody	193
5.2.1. Škůdci semenáčků, sazenic a mladých lesních kultur	195
5.2.2. Škůdci na smrku	196
5.2.3. Škůdci na ostatních jehličnatých dřevinách	199
5.2.4. Škůdci na listnatých dřevinách	200
5.3. Ochrana lesa proti škodám působeným lovnou zvěří	201
6. Základy lesnické fytopatologie (Ing. J. Caban)	203
6.1. Choroby lesních dřevin způsobované houbami, baktériemi a viry	203
6.1.1. Základní poznatky z biologie škodlivých dřevokazných hub	206
6.1.2. Virózy a bakteriózy	206
6.2. Způsoby ochrany a obrany proti chorobám lesních dřevin	208
6.2.1. Fungicidy jako prostředky chemické obrany a ochrany	210
6.3. Choroby semen lesních dřevin a zásady ochrany proti nim	211
6.4. Choroby semenáčků a sazenic ve školkách, PEK a lesních kulturách	214
6.4.1. Padání semenáčků	214
6.4.2. Ostatní houbové choroby ve školkách, PEK a lesních kulturách	216
6.5. Choroby asimilačních orgánů lesních dřevin	222
6.6. Choroby kmenů a větví lesních dřevin	226
6.6.1. Rakoviny	226
6.6.2. Tracheomykózy listnáčů	232
6.6.3. Mokvavé nekrózy a mizotoky listnatých dřevin	234
Kontrolní otázky	237
6.7. Dřevokazné houby	237
6.7.1. Fyzikální a chemické změny dřeva napadeného hnilobami a rozdělení hnilob dřeva	238
6.7.2. Hlavní parazitické dřevokazné houby na jehličnanech	240
6.7.3. Saprofytické houby na jehličnatých dřevinách	245
6.7.4. Parazitické dřevokazné houby na listnáčích	247
6.7.5. Saprofytické dřevokazné houby na listnáčích	250
6.7.6. Houby v lesnických stavbách	252
6.8. Poškození lesa ostatními rostlinami	254
6.8.1. Škody způsobené vyššími parazitickými, poloparazitickými a popínavými rostlinami	254
6.8.2. Škody způsobované lesní buňí	254
6.9. Herbicidy používané v ochraně lesů	256
6.9.1. Definice a rozdělení herbicidů podle účinnosti	256

6.9.2. Přehled herbicidů používaných v současnosti v lesních školkách a kulturách	258
6.9.2.1. Chemické ničení bušeně v lesních školkách	258
6.9.2.2. Chemická příprava půdy před zalesňováním	262
6.9.2.3. Chemické ničení bušeně v kulturách	262
6.9.3. Arboricidy	263
Kontrolní otázky	264
7. Vliv člověka na životní prostředí a les (Ing. J. Caban)	265
7.1. Vývoj vztahů člověka k životnímu prostředí	265
7.1.1. Význam životního prostředí pro člověka, rostliny a živočichy	265
7.1.2. Definice a třídění životního prostředí	266
7.2. Ekologie krajiny	272
7.2.1. Základní ekologické pojmy	272
7.2.2. Krajina jako soubor ekosystémů	272
7.2.2.1. Koloběh látek a tok energie v ekosystémech	273
7.2.2.2. Produktivita ekosystémů	276
7.2.3. Třídění krajiny, přírodní a kulturní krajiny	276
7.2.4. Les v krajině, kategorizace lesů, jejich funkce	277
7.3. Přehled současných problémů životního prostředí	279
7.4. Problémy přírodních zdrojů	280
7.4.1. Zdroje a jejich klasifikace, zdroje živé a neživé přírody	280
7.4.2. Způsoby těžby surovin a jejich vliv na základní složky životního prostředí a na les	281
7.4.3. Opatření zaměřená ke snížení škod způsobených těžbou přírodních zdrojů 7.4.3.1. Rekultivace, jejich druhy a význam	283
284	
7.5. Problémy vyplývající z rozvoje energetiky	288
7.5.1. Přímý vliv stavby elektrovodů na lesní půdní fond	288
7.5.2. Zásady ochrany lesního půdního fondu při budování a provozu energetických děl	289
7.5.3. Negativní působení energetických děl v krajině	290
7.6. Problémy vyplývající z rozvoje průmyslové výroby	290
7.6.1. Negativní působení průmyslové výroby na půdu, vodu a ovzduší	290
7.6.2. Odpady při průmyslové výrobě, jejich množství a skladování	293
7.7. Problémy vyplývající z intenzifikace zemědělství	294
7.7.1. Změny hospodaření v rostlinné výrobě	296
7.7.2. Změny v živočišné výrobě	297
7.8. Problémy vyvolané provozem a intenzifikací lesního hospodářství	298
7.8.1. Nesprávné hospodaření v lesích a jeho důsledky pro jednotlivé složky životního prostředí, poškozování lesa	298
7.8.2. Škody způsobené nesprávným zakládáním a pěstováním lesů	300
7.8.3. Škody vznikající při těžbě a přibližování dříví	302
7.8.4. Škody způsobené přidruženými lesními těžbami	305
7.8.5. Škody způsobené používáním pesticidů	306
Kontrolní otázky	306
7.9. Problémy vyplývající ze způsobu života člověka	307
7.9.1. Demografická exploze ve světě a v ČSSR, koncentrace obyvatelstva do měst	307
7.9.2. Negativní působení na základní složky životního prostředí	309
7.9.3. Vlivy dopravy a jejího rozvoje na životní prostředí	310

7.10. rekreace a její vliv na krajinu	311
7.10.1. Příčiny a význam rekreace, její rozvoj, druhy a způsoby rekreace	311
7.10.2. Objekty pro rekreaci	313
7.11. Vlivy staveb a provozu veřejně prospěšných zařízení na životní prostředí a les	317
7.11.1. Poškození lesa stavbou a provozem dopravních zařízení	317
7.11.2. Poškození lesa výstavbou podzemních sítí a opatření zaměřená ke snížení škod	320
7.12. Lesní požáry (Ing. P. Forst)	322
7.12.1. Příčiny vzniku lesních požárů	322
7.12.2. Druhy lesních požárů	322
7.12.3. Škody a jejich závislost na prostředí	325
7.12.4. Protipožární opatření v lesním hospodářství	326
7.12.5. Organizování požární ochrany	329
7.12.6. Hašení lesních požárů	331
7.12.6.1. Zásady bezpečnosti práce při hašení lesních požárů	333
7.12.7. Ošetření spáleniště a odhad škod	333
Kontrolní otázky	334
7.13. Základní složky životního prostředí a jejich ochrana — ovzduší (Ing. J. Caban)	335
7.13.1. Znečišťování ovzduší, základní pojmy, přehled hlavních škodlivin v ovzduší, smog	335
7.13.2. Šíření a prostorové rozložení emisí	339
7.13.3. Negativní působení imisí	340
7.13.4. Příznaky poškození a zjišťování škod	345
7.13.5. Technická opatření ke snižování škod, odlučovací zařízení	346
7.13.6. Organizační a právní opatření ke snižování škod působených imisemi	346
7.13.7. Škody působené imisemi v lesním hospodářství, rozsah škod, situace	347
7.13.8. Zásady hospodaření v lesích poškozených imisemi	348
7.14. Základní složky životního prostředí a jejich ochrana — voda	353
7.14.1. Spotřeba vody, vodní bilance ČSSR, opatření k zajištění dostatku vody do budoucnosti	354
7.14.2. Znečišťování vod, rozdělení a rozsah, negativní vlivy na půdu a živou přírodu	356
7.14.3. Způsoby ochrany vod před znečišťováním	358
7.14.4. Způsoby čištění odpadních vod, používané technologie a úprava pitné vody	358
7.14.5. Směrný vodohospodářský plán, organizace správy vod	360
7.15. Základní složky životního prostředí a jejich ochrana — půda	361
7.15.1. Stav lesního a zemědělského půdního fondu v ČSSR	361
7.15.2. Poškození půd — eroze, její rozsah a následky	362
7.15.3. Znečišťování půd a druhy znečišťování	365
7.15.4. Způsoby ochrany půdy, meliorace půd a zákonná opatření na ochranu půdy před poškozením	366
7.15.4.1. Biologické způsoby protierozní ochrany půdy	366
7.15.4.2. Technické způsoby protierozní ochrany půdy	367
7.15.4.3. Meliorace lesních půd	367
7.15.4.4. Zákonná opatření na ochranu zemědělského a lesního půdního fondu	368
Kontrolní otázky	369

7.16. Živá příroda jako základní složka životního prostředí a její ochrana	370
7.16.1. Vymírání organismů, ohrožení genofundu a degradace ekosystémů vlivem negativní činnosti člověka	370
7.16.2. Ochrana přírody — definice, význam a historie v ČSSR	371
7.16.2.1. Historie ochrany přírody v ČSSR	372
7.16.3. Organizace ochrany přírody v ČSSR v současnosti	373
7.16.4. Kategorizace chráněných území v ČSSR, jejich význam a regionální rozmístění	374
7.16.5. Zákonná opatření na úseku ochrany přírody	376
7.16.6. Mezinárodní organizace na úseku ochrany přírody	379
7.17. Význam lesa při řešení problémů životního prostředí	379
7.17.1. Les a zeleň jako prostředek zmírňování negativních důsledků vlivu člověka na životní prostředí	380
7.17.2. Zeleň ve městech, u komunikací, ve volné krajině, ve vesnicích a u zemědělských podniků	383
7.18. Trestně právní ochrana lesního hospodářství a přírodního prostředí (Ing. P. Forst)	388
7.18.1. Vztah socialistické společnosti k lesu	388
7.18.1.1. Druhy protiprávní činnosti	388
7.18.2. Lesní stráž	390
7.18.3. Přehled zákonných opatření	392
7.19. Aktuální problémy životního prostředí a ochrany lesů (Ing. J. Caban)	392
7.19.1. Aktuální problémy životního prostředí a ochrany lesů v ČSSR	392
7.19.2. Mezinárodní spolupráce na úseku životního prostředí	396
7.20. Závěr	397
Kontrolní otázky	398
8. Praktická cvičení (Ing. J. Caban)	399
8.1. Určování a poznávání dřevokazných hub	399
8.2. Rychlý způsob zjišťování houbové nákazy semenáčků	402
8.3. Sběr hub, určování podle klíčů a atlasů	402
8.4. Protipožární ochrana v lesním hospodářství, výpočet náhrady za škody v lese, vymáhání náhrady škod	403
8.4.1. Vedení dokumentace o protipožární ochraně lesů	403
8.4.2. Evidence lesních požárů a výpočet náhrady škod	403
8.5. Ochrana lesů proti škodlivému účinku imisí	405
8.5.1. Sledování škod způsobených imisemi v porostech	406
8.5.2. Sledování poškození a škod v porostech	406
8.5.3. Hodnocení a ocenění škod v poškozených porostech	407
8.6. Vodní hospodářství, rekultivace, rekreační objekty, ochrana přírody	407
Literatura	409